

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Dank u wel, broeders... niet hier

Volgens mij hebben we ergens anders afgesproken

Vlak voor de zomer reageerde ik in dit blad op een betrekkelijk nieuwe site op het internet: eeninwaarheid. Na het lezen van de introductiepagina stelde ik vanuit diverse gezichtspunten vragen. Wat versta je onder 'waarheid'? Hoe ga je conform de opdracht van de Here liefdevol om met eer en goede naam van anderen?

J. Wesseling ■

In dit nummer

<i>Kerkelijk leven</i> - J. Wesseling	
Dank u wel, broeders... niet hier	177
<i>Meditatief</i> - J.B. de Rijke	
Advent	181
<i>Wandelen met God</i> - K. van den Geest	
Kerkverlating: toen en nu	182
<i>Achtergronden</i> - H. Wiegers	
Over verwarring en omslag in het oorsprongsdenken 3	185
<i>Kerk en muziek</i> - J. Smelik	
Opwekkingsliederen ter discussie (2 slot)	189
<i>Kerk en muziek</i> - B. Luiten	
Hoe het geestelijk lied glorieus kan zijn	193
<i>Lied van de week</i> - J. Smelik	
Liedboek gezang 120: Heft op uw hoofden, poorten wijd!	196
<i>Uit de kerken</i>	

Wat is een kerkelijke manier van omgaan met je bezwaren? Is het wel je taak zorgelijke ontwikkelingen elders wereldkundig te maken? Hoe brengen we een gezonde zelfbeheersing op, als vrucht van Jezus' Geest? Terwille van de onderlinge vrede en eensgezindheid pleitte ik voor een zuivere, liefdevolle, kerkelijke en geestelijke omgang met elkaar.

Natuurlijk stak ik mijn nek uit. Daarmee neem je het risico een tik op je neus of een klap op je hoofd te krijgen. Daar kun je bijna op wachten. Toch nam ik dat risico weloverwogen, omdat ik de zaak in geding belangrijk vond. Alleen: wat is die zaak in geding eigenlijk?

Gezaaid wantrouwen

Denk u in: een plaatselijke gemeente. Er speelt veel tussen verwarring en verstarring. De dominee is met hart en ziel gereformeerd. Hij preekt schriftgetrouw en probeert daarbij jong en oud in het hart te raken. Hij doet z'n best en werkt hard. Desondanks slaagt hij er niet in alle theologische literatuur bij te houden. Veel collega's kampen met hetzelfde probleem, weet

hij. Je kunt niet alles bijhouden tenslotte. Soms weet hij ook niet goed wat hij van ontwikkelingen moet denken.

Ook de ambtsdragers in de gemeente voeren naar beste weten en kunnen hun taak uit. Er wordt ook echt geestelijk gestuurd. Maar zij verrichten hun ambt in hun vrije tijd, naast een drukke baan, een gezin dat ook aandacht vraagt en hun eigen broodnodige ontspanning.

God zij dank: er gaat heel veel goed. Er wordt naar wegen en vormen gezocht om de Here de eer te bewijzen die Hem toekomt en samen te leven in geloof, hoop en liefde.

Maar... ook deze gemeente is nog niet de hemel op aarde. Waar gewerkt wordt, vallen spaanders. Er gaat dus ook wel eens wat mis. Het valt de kerkenraad niet mee om het alle geledingen naar de zin te maken, van veranderingsgezind tot 'hou het maar bij het oude, vertrouwde'. Uit pastorale bewogenheid neemt de raad een besluit, dat achteraf bezien de toets van de Schrift niet kan doorstaan. In de gemeente manifesteert zich een dwaalidee, waar de raad zo gauw niet adequaat op weet te reageren.

Gelukkig is de gemeente geestelijk volwassen genoeg om daar niet meteen van ondersteboven te vallen. Tot ineens alle alarmschellen gaan rinkelen en seinen op rood springen. Naar het schijnt in eerste instantie nog op afstand. Maar het alarmsignaal dringt al snel door binnen de muren van de gemeente. Is de gemeente wel op de goede weg? Leidt de dominee zijn kudde wel op het goede spoor? Verzuimen de ambtsdragers misschien hun roeping? En is de school der kerken nog wel te vertrouwen? Langzaam maar zeker groeit de onzekerheid. Een enkel gemeentelid voelt zich gesterkt in zijn groeiende argwaan en volgt de ontwikkelingen met argusogen. Is het hier nog wel vertrouwd? Zijn we nog wel één in de waarheid?

Vertekening

In de reactie van de broeders op mijn artikel valt, net als op de introductiepagina, opnieuw de geharnaste taal op. Zij typeren elementen uit mijn artikel met termen als 'apekool, neersabelen, bij elkaar gegrabbeld, roekeloos rijgedrag, vertroebelde blik en machtswoorden'.

God zij dank: er gaat heel veel goed

Eerlijk gezegd voel ik een plaatsvervangende schaamte bij het lezen van dit verbale geweld. Dergelijke bijna agressieve diskwalificaties illustreren ook behoorlijk wat ik in mijn artikel duidelijk wilde maken. Ik geloof niet dat ze ons in een gesprek echt helpen om elkaar te begrijpen en serieus te nemen, ook al zie je de ander als 'opponent'.

Jammerlijker vind ik de vertekening van wat ik zou denken of bedoelen.

Zou ik menen dat er van EiW helemaal niets goed te zeggen valt? Nee, ik signaleerde juist de

betrokkenheid van de broeders en hun liefde en oprechte zorg voor de kerken.

Zou ik van mening zijn dat ieder zich zonder meer neer moet leggen bij uitspraken van curatoren of kerkelijke vergaderingen? Ook niet; het zou haaks staan op mijn kerkelijk denken. Ik drong er juist op aan de kerkelijke weg te gaan.

Heb ik willen suggereren grondige studie van honderden internetpagina's te hebben gemaakt?

Ook al niet. Expliciet meldde ik dat ik in eerste instantie vooral de introductiepagina had bezocht en daarop reageerde.

Was het mijn bedoeling om met behulp van 'bezwingen en gezagsargumenten' stelling te nemen? Ook dat niet. Heel bewust koos ik mijn argumenten uit de Heilige Schrift, de belijdenis en kerkorde, in de hoop dat de broeders op het 'gezag' daarvan aanspreekbaar zouden zijn.

Heb ik willen suggereren een letterlijke weergave te bieden door in de lay-out een stukje te laten inspringen? Geenszins; dat had te maken met de ontstaansgeschiedenis van mijn artikel. Dit gedeelte was bedoeld als illustratie in een kleiner lettertype, dat ook overgeslagen kon worden. En uiteraard komt de weergave van de 'conclusies' geheel voor mijn rekening.

Was de enige reden (die de redactie van EiW kan bedenken) achter mijn opmerkingen over het betekenispectrum van 'waarheid', dat ik de auteurs van EiW in diskrediet heb willen brengen? Dat dacht ik niet. Vanwaar toch die twijfel aan mijn integere bedoelingen?

Zou ik van mening zijn dat predikanten en professoren openlijk van alles mogen schrijven en doen, maar dat kritiek alleen in een gemoedelijk gesprek en onder vier ogen aan de orde mag worden gesteld? Hoe zou ik dat moeten rijmen met mijn handtekening onder het ondertekeningsformulier?

Sta ik 'vierkant achter het oordeel van de curatoren'? Bij mijn weten heb ik ook dat niet geschreven. Wel wil ik er graag kerkelijk zuiver mee omgaan.

Ik herken mijzelf dus absoluut niet in het beeld dat de broeders met grote stelligheid schetsen. Je vraagt je af hoe dat komt. Vanzelfsprekend kan dat te wijten zijn aan onhelderheid in mijn manier van schrijven. Mogelijk ben ik niet duidelijk genoeg geweest.

Maar naar mijn voorzichtige inschatting heeft het ook veel te maken met een manier van polemiseren die ik weinig welwillend, maar wel tamelijk kenmerkend vind. Vanuit hun eigen perceptie en denkkader lezen de broeders gemaakte opmerkingen. Zij interpreteren die, redeneren door en concluderen. Zo wordt met forse pennenstreken een karikatuurtekening neergezet. Vervolgens drijven zij hun 'opponent' in hun (soms vergaande) consequenties en spijkeren hem daarop vast.

Jammer is dat. Onnodig ook. Maar, geliefde broeders, zijn uw conclusies wel altijd even logisch en dwingend? Kan het bestaan dat u misschien aspecten over het hoofd ziet? Is er ruimte om vanuit een andere invalshoek te kijken... en daardoor

ergens wat anders tegenaan te kijken dan u doet? Ik zou u daarom in overweging willen geven eerst eens in alle rust en vriendelijkheid te verifiëren of uw 'opponent' uw gevolgtrekkingen wel herkent en onderschrijft.

Probleemstelling

De toon en de vertekening wil ik verder laten rusten om een spa dieper af te steken. Want het werkelijke probleem zit dieper. Maar waar? En waar liggen mijn bezwaren? Over veel fundamentele dingen zijn wij het gelukkig van harte eens. De waarheid van de Schriften over God en zijn grote daden is veelomvattender dan in de belijdenis vervat. Wetenschappelijke vragen mogen gerust theologisch onderzocht en doordacht worden. Dat is het probleem ook niet. Om de 'lieve vrede' mogen we de goede geloofsstrijd niet ontlopen. Discussie en polemieken kunnen daarvoor nodig zijn.

Het grote bezwaar van de broeders is volgens mij dat naar hun inzichten bij het theologisch onderzoek men zich verwijderd van de binding aan de belijdenis. Daarbij wordt telkens weer een beroep gedaan op de goede bedoelingen. Die goede bedoelingen wil ook *Eeninwaarheid* niet in twijfel trekken. Maar "als mensen, na herhaaldelijk op hun dwalingen gewezen te zijn, daarin volharden en geen blijk geven op hun schreden te willen terugkeren, dan is een beroep op hun goede bedoelingen onterecht. Dat zou namelijk overeenkomen met het vertrouwen op de goede bedoelingen van een bankrover die met een doorgeladen pistool een bank binnenloopt." (Meteen tekenen de broeders daarbij aan dat het insinuerend en te gek voor woorden is personen in de GKv hiervan te beschuldigen. Dat lucht op. Maar... wat is de zin van zo'n suggestieve zinspeling dan, vraag je je af).

En: "Wie bewust ruimte geeft aan onschriftuurlijke opvattingen en weigert daartegen te waarschuwen, blijft niet in de leer van Christus en pleegt vaandelvlucht Een ambtsdrager die niet waarschuwt voor de gevaren die de kudde bedreigen, stelt haar bloot aan het gevaar van valse profetie. Zo'n ambtsdrager verzuimt zijn roeping om erop toe te zien dat geen valse leer in de gemeente verkondigd wordt."

Publiek verkondigde dwalingen moeten ook in het openbaar worden weerlegd. Wanneer dat in alle openheid en beargumenteerd gebeurt en de juistheid van bezwaren voor ieder controleerbaar is, is er geen sprake van kwaadspreken of insinueren. Kortom, de broeders hebben geen vertrouwen meer in de confessionele integriteit van hoogleraren en sommige voorgangers en slaan luidruchtig en publiek alarm. Zij beschouwen dat als hun roeping.

Bescherming

Evenwel is op het spoor van bovenstaande gedachtegang wel een aantal cruciale wissels genomen.

Er is sprake van 'verwijdering van de belijdenis'. Wie bepalen dat? De broeders.

Er is sprake van een volharden in dwalingen. Zo oordelen de broeders.

Het is je roeping daartegen publiekelijk je stem te verheffen. Menen de broeders.

En wie zijn daarvoor, onder anderen, de aangewezen personen? Ja, ook de broeders.

Wie na hun alarmsignaal tegen deze onschriftuurlijke opvattingen niet de strijd aanbindt of daaraan bewust

ruimte geeft, pleegt vaandelvlucht en verzuimt zijn ambtelijke roeping. Althans volgens de broeders.

Wie moeten zich deze in het midden van de kerken geuite generaliserende beschuldiging aantrekken? Dat beoordelen... ja, wie eigenlijk? De broeders?

En het is precies tegen deze stellingname dat ik bezwaar aanteken. Ik doe dat niet alleen uit kracht van mijn handtekening onder het ondertekeningsformulier en de gereformeerde belijdenis. Maar ook als herder van een gemeente van de Here Jezus, die onder anderen aan mijn goede zorgen is toevertrouwd.

zo heeft de Here ons dat ook niet geleerd

Ik wil graag mijn kudde in bescherming nemen. Zeker, ook tegen dwaling. Dat is mijn roeping. Maar ik neem ook 'mijn' gemeente, mijn ambtsbroeders alsook mijn mede-dienaren van het Woord in bescherming tegen publieke en scherpe vonnissen, die zonder vorm van proces en door daartoe niet gemachtigde personen worden geveld.

Zo hebben we dat als kerken niet afgesproken.

Zo heeft de Here ons dat ook beslist niet geleerd.

Op welke plek?

Voor alle duidelijkheid: een gezonde meningsvorming en goede polemieken schuw ik niet. Sterker nog: ik ben bereid er serieus mee te rekenen dat de broeders gelijk kunnen hebben. Die ruimte hebben we óók met elkaar afgesproken! Maar juist daarom ga ik heel bewust niet in op de door de broeders ingebrachte inhoudelijke argumenten. Bewust heb ik niet meer hun honderden internetpagina's geraadpleegd. Bewust ga ik niet de discussie aan op een voor iedereen toegankelijk medium als het internet. Dat is niet de afgesproken plek!

Immers, er is veel meer aan de hand dan een rustige uitwisseling van argumenten en gedachten. Op de introductiepagina van de site stonden zware oordelen over de confessionele integriteit en betrouwbaarheid van voorgangers en hoogleraren alsook algemene beschuldigingen aan het adres van ambtsdragers, die niet in de lijn van de broeders handelen.

Daar distantieerde ik mij van. Noch zo'n publieke veroordeling noch de discussie daarover voor het oog van de hele wereld komt mij toe.

Het gaat immers volgens de broeders over waarheid of leugen, over de gezonde leer of dwaalleer in de kerken van de Heer. Inderdaad, daar mag onder ons geen onduidelijkheid over bestaan. Ook daar heb ik van harte voor getekend. Maar het zijn niet een paar gelijkgezinde en met elkaar verenigde broeders, die daarover oordelen en vonnissen, maar de kerken. Daar hebben de kerken recht op. Daar hebben de schapen van Christus recht op. Daar hebben ook alle 'aangeklaagden' recht op.

Als kerken hebben we daar een heldere, geestelijke route voor afgesproken. Zij zijn het, die zonedig publiek moeten oordelen en weerspreken, na billijk hoor en wederhoor te hebben toegepast.

Terwille van de eensgezindheid en vrede wilde ik me daar graag aan houden. De kerken zijn kostbaar, maar ook kwetsbaar. Evenals hoogleraren en ambtsdragers, trouwens.

In discrete kring

Broeders, het siert u dat u als individuele kerkleden de kerkelijke weg gaat en zo uw zaak ter beoordeling voorlegt aan de kerken. Maar wat beweegt u toch om daarnaast de krachten te bundelen, gezamenlijk een site te openen, daar uw scherpe discussies te voeren, voortdurend uw gelijk aan te willen tonen, scherpe oordelen uit te spreken en publiek namen te noemen, op uw site of tijdens bijeenkomsten in het land. En dat staat natuurlijk ook zo maar weer in de krant.

de kerken zijn kostbaar, maar ook kwetsbaar

Het lijkt erop dat u aan uw kerkelijk bezwaar ook het volste recht ontleent uw gelijk eenstemmig van de daken te schreeuwen en via het wereldwijde web wereldkundig te maken, niet alleen ten aanzien reeds ingediende bezwaren, maar ook met betrekking tot andere dienaren van het evangelie. Van zorgvuldig wederhoor is daarbij geen sprake. De aangeklaagden kunnen zich alleen maar verweren wanneer ze zich via het door u gekozen medium laten meevoeren naar het door u bepaalde forum om zo verward te raken in de door u gekozen wijze van discussiëren en vonnissen. En passant worden vele ambtsdragers in gebreke gesteld, zonder dat u dat concreet maakt en op de goede plaats aankaart, namelijk bij hun kerkenraad. Moeten nu allerlei ouderlingen en dienaren van het Woord zich min of meer schuldig voelen? Ik geloof daar niets van.

Op dit punt bracht ik het negende gebod ter sprake alsook mijn verlangen naar een gezonde zelfbeheersing en vredelevende fijngevoeligheid, als uiting van Christus' liefde en als vrucht van zijn Geest. Ik hoef toch niet persé te weten waarover en om wie het gaat? Toch? Is het in de christelijke omgang niet een basisprincipe dat we zaken in zo klein mogelijke kring aan de orde stellen en proberen af te handelen (vgl. Matth. 18)? Niet om doofpotstrategieën toe te passen of in gemoedelijke achterkamertjes onze zaakjes te regelen. Wel om zaken te bespreken op de plek waar het hoort met de christelijke liefde en discretie, die de Geest van Jezus ons eigen maakt. Bij Hem liggen vrede en recht in één hand.

Onder de autoriteit van Jezus Christus

Met bevreesdheid lees ik dan hoe de broeders vinden dat ik tegenover hun argumenten niet meer zou zetten dan beweringen en gezagsargumenten. Vreemd, omdat ik mijn argumenten ontleende aan de Heilige Schrift, de gereformeerde belijdenis en de kerkorde.

Ook dat was heel bewust. Zo probeerde ik het hart van de broeders te bereiken door hun golfengte te zoeken. Als zij dat 'autoriteitsargumenten' noemen, mij best. Maar laat het dan de autoriteit zijn van de Heer van de kerk, die zijn gemeenten geestelijk geregeerd wil zien conform de manier die Hij ons geleerd heeft. Immers, door ons te onderwerpen aan zijn onderwijs en tucht, buigen wij onze hals 'onder het juk van Christus' en dienen zo de opbouw van de gemeente (vgl. art. 28 NGB). Wat is er mis met buigen voor deze hoge autoriteit in ons (kerkelijk) leven, broeders? Hoe komt het dat u uzelf zo

afsluit voor argumenten vanuit de Schrift en de belijdenis?

Denk je eens in, dat het straks toch allemaal vals alarm blijkt te zijn? Dat zou toch kunnen? Immers: "Alle mensen zijn uit zichzelf leugenaars (Ps. 116:11) en ijdelers dan de ijdelheid zelf." (NGB art. 7). Ik hoor het niet zo graag, want dat gaat dus wel over mij... en over mijn schrijverij... Maar het gaat natuurlijk net zo goed over u.

Broeders, als u zo overtuigd bent van uw eigen gelijk en van de kracht van uw argumenten uit het Woord van Christus: wat weerhoudt u ervan uw zaak ter beoordeling in handen van de kerken te geven... en daar ook vol vertrouwen te laten om er verder rustig het zwijgen toe te doen?

Of zit juist bij dat vertrouwen in elkaar en in kerkelijke vergaderingen een heel kwetsbaar punt? Zo ja, laten we daar dan eerst eens met elkaar over praten.

Navolging

Daarmee kom ik bij misschien wel de diepste laag: de gevoelens van wantrouwen en miskenning. Dat proef je aan alle kanten. De broeders vinden geen (of te weinig) erkenning voor hun bezwaren. Overigens speelt dat naar mijn inschatting breder dan alleen bij de broeders. De diverse emails, die ik ontving na mijn eerste artikel, getuigen daar bijna allemaal van. Ik vind wel dat we daarbij eerlijk in de spiegel moeten durven kijken en onszelf een paar vragen mogen stellen.

Hoe ga je om met het gevoel dat je naar je eigen stellige overtuiging wel gelijk hebt, maar geen gelijk krijgt? Hoe vertoon je het beeld van Jezus, wanneer je geroepen wordt onrecht te dragen in plaats van onrecht te doen? Hoe geef je aan elkaar vertrouwen, wanneer in de kerken jouw zienswijze niet gedeeld wordt? Hoe breng je een geestelijke zelfbeheersing op wanneer de kerkelijke weg geduld en zelfverloochening vraagt en je het puntje van je tong bijna moet afbijten om niet teveel te zeggen?

Kortom: hoe gaan we in de onderlinge omgang om met gevoelens van miskenning en wantrouwen, in navolging van de Here Jezus?

Vrede

Ook dat zeg ik niet om maar omwille van de lieve vrede te sussen. De broeders schreeuwen erom gehoord te worden. En eerlijk, mijn broeders, ik wil graag naar u luisteren. Met veel liefde en begrip. Maar dan wel op de afgesproken plek. Ik zoek echt niet het vergoelijkend gesprek in een achterkamertje, onder vier ogen. Ook ben ik er niet op uit alles in de kerken gemakshalve met de mantel der liefde te bedekken. Ik zoek de onderlinge eensgezindheid, in gehoorzaamheid aan Jezus Christus, op de afgesproken plek en in de gezindheid van zijn Geest. Daarmee zouden alle betrokkenen gediend zijn.

Ik verlang naar vrede.

De kerken zijn het waard.

Ds. Jan Wesseling is predikant van de Gereformeerde Kerk te Putten.

Advent

*Gedenk mij en mijn vluchtig bestaan, de nietige mens,
door u geschapen.
Psalm 89:47*

J.B. de Rijke ■

Ook in een vluchtig bestaan kan de tijd vliegen. Ineens is het weer Advent. Tussen de kunst en kitsch van de kerstartikelen lijk ik een vreemdeling zeker. Die verdwaald is zeker. En ook al is het van te voren gezegd, de realiteit is confronterend. De spotters van wie Petrus schreef dat die er op het laatst zouden zijn. En dan bevind ik me misschien in goed gezelschap met Noach. Hij was immers ook zo'n vreemdeling in zijn tijd. Maar goed, dat was Noach. En hoe je het ook wendt of keert, Noach maakte het nog mee. Waar hij op wachtte, gebeurde tijdens zijn leven. Denk je serieus dat ik in mijn leven zal meemaken dat Jezus terugkomt?

Loven

De eerste 7 á 8 verzen van Psalm 89 gaan er als regel goed in. Zingen lekker weg. God loven is mooi. En vers 7 over dat zalige volk is goed voor het zelfbewustzijn van de gemeente. Om op dat moment in te stemmen dat we ons elke dag verblijden, ondersteund door wat vrolijke begeleiding, dat lukt nog wel. Maar of dat ook overeenkomt met de realiteit is nog maar de vraag. Die realiteit lijkt meer bezongen te worden in wat we weinig tot nooit zingen, de rest van de psalm. De lofzang wordt een klaagzang. De klaagzang een smeekgebed. Zekerheid dat God er is, wordt de vraag naar Gods aanwezigheid. De wens om ontferming.

Klagen en smeken

Het is niet zo moeilijk om de tweede helft van deze psalm op te laten gaan in de geschiedenis van Israël. Je kunt de momenten herkennen en aanwijzen waarop God afstand nam van Davids huis. En dat dit enorme gevolgen had voor Israël. Maar wij kunnen vandaag de dag toch niet zeggen dat het spoor is uitgewist van Gods gezalfde koning? Wij hoeven toch niet bij God aan te kloppen om te vragen: waar is uw liefde van vroeger? Wij hebben Christus op Gods troon! Davids en Gods Zoon. Wat willen we nog meer!? Nu, wat ik meer wil dat weet ik wel. Ik wil blij zijn doordat er, ook in mijn omstandigheden, alle aanleiding is om blij te zijn. Geen gebroken gezinnen en huwelijken meer. Geen ziekte die als sluipmoordenaar niets ontziend jong en oud te grazen neemt. Ik wil niet meer bij een graf staan. Niet meer in uitgehongerde gezichten kijken op de televisie. Op internet niet meer de plaatjes van door oorlog of natuurrampen verwoeste samenlevingen. Ik wil niet meer het gevoel hebben dat deze wereld aan zijn lot is overgelaten en dat geloven eigenlijk helemaal niets uitmaakt. Ik wil dat God eens aan iedereen laat merken dat Hij er is.

Klagen wordt loven

Advent. Weer Advent. En dan volgt... ja, weer de rest. De geboorte. Christus' sterven. Opstanding en Hemelvaart. Pinksteren. God neemt mij weer mee. Laat mij zien dat Hij zijn beloftes nakomt. Laat me weer voelen dat Hij trouw is. En hoe! En dat geen vijand het tegen Hem uithoudt. Na het tweede gedeelte van psalm 89 kom ik zo weer bij het begin. Alsof de psalm op repeat staat. Maar het zal me dan ook niet verbazen als ik dan volgend jaar ergens ook wel weer bij het tweede gedeelte kom. Klagen. Smeken.

Hij komt

Gelukkig Advent! Ik heb het van tijd tot tijd gewoon nodig dat de veer van mijn verwachting weer opgespannen wordt. Hij die gekomen is, zal terug komen. En vanwege zijn trouw geloof ik, dat ik dan mee zal zingen: Geprezen zij de HEER in eeuwigheid.
Amen, amen.

Ds. Jan Bert de Rijke is predikant van de Gereformeerde Kerk te Krimpen a.d. IJssel.

Kerkverlating: toen en nu

wandelen met God

Heel wat jongeren van toen zijn de kerkverlaters van nu. Je komt ze tegen, bijvoorbeeld op de begrafenis van ouders. Gelovig? Ja, nog steeds wel op een bepaalde manier. Bij een kerk? Meestal hebben ze 't daarmee 'helemaal gehad', zoals ze het zeggen. Veel bespreekbaar is er niet meer: "dat is geweest, dominee". Een bekende psalm, een oud lied, het brengt nog wel even enige ontroering. Jeugdsentiment?

K. van den Geest ■

Kerkverlaters toen

Je komt het zo vaak tegen: gehavende gezinnen. Ouders met verdriet: kinderen 'van de kerk af'. Geschiedenissen van leed. Leed bij de ouders. Leed ook bij die kinderen. Die zijn al lang de deur uit, getrouwd of vertrokken. En kerkelijk al lang niet meer in beeld. Geschiedenissen: want 't gaat over kinderen van toen. Soms ontmoet je ze wel, heel soms spreek je ze erover. Wat zit er dan een pijn! De kerk, die ouderling, de dominee...

En dan constateer je: wat is er toen veel mis gegaan. Ja, mijn dochter ging samenwonen met een ongelovige vriend. Toen kwam de ouderling en die zei: uit elkaar en anders... Veel geduld of begrip was er niet, het was gewoon tegen Gods wet en dus kwam er tucht. Waarvan het einde niet meer werd afgewacht, de dochter onttrok zich snel.

Een andere moeder: mijn zoon is homofiel. Hij sprak er niet over, bleef eenzaam tobben. Maar die spanning kon hij op de duur niet meer dragen. Hij kreeg een vriend, zo'n aardige jongen ook! En toen was het mis. Hij kwam onder de tucht, gesprekken waren er nauwelijks, de dominee kwam zeggen dat God het een gruwel vindt. Toen was hij weg, bitter over de kerk, allesbehalve over God...

Wat is er toen veel mis gegaan! Had er niet even wat meer gesprek kunnen zijn? Wat meer geduld, wat meer begrip? Niet om zonden goed te praten, om verkeerde keuzes maar te accepteren. Nee, maar je kunt toch eerst 's vragen: wat drijft jou, wie is de Here voor jou, hoe zoek je ook in jouw situatie naar zijn wil? Waarom meteen die conclusie, dat oordeel: jij bent geen christen, kunt geen kind van God zijn zo.

Wat is er toen veel mis gegaan! Ja, en wat is het makkelijk om dat nu te zeggen. Wat is oordelen over wat toen 'pastoraal' heette makkelijk en goedkoop. Doen wij het nú beter? Dat moe-

ten we nog maar afwachten en zien. We doen het anders, dat is zo. We zijn gaan zien waarom 'tucht' zo'n lange adem kan en moet hebben. Jezus' barmhartigheid in praktijk brengen, dat is de opgave. Tucht is liefde, zeggen ze. Dat klopt, maar dan moet je tegelijk zeggen: tucht is liefde als je die liefde ook echt laat voelen. Als je die 'tucht' ook als liefde weet te presenteren!

Kerkverlaters nu

Maar de kerkverlaters van nu dan? Zal er na ons niet opnieuw een generatie komen, die zegt: wat is er toen veel mis gegaan? Ik vrees, nee, ik weet zeker van wel. Het is net als toen ik trouwde en kinderen kreeg. Ik zou 't allemaal heel anders doen dan m'n ouders, toch? Maar die ouders van me, die waren zo dom nog niet, integendeel, God had hen gezegend met grote wijsheid. Dat zeg ik nu, ja. Nu ik zelf ook zo vaak mezelf tegenkom in het contact met m'n volwassen wordende kinderen of met jongeren in de kerk. Ze confronteren je zo fijntjes met je eigen beperkingen. En dan denk ik: God doet zijn werk, zijn Geest doet wonderen. En het grootste wonder is wel, dat hij mij gebruiken wil, ons: falende mensen. Dwars door al die beperkingen heen doet Hij zijn werk, voert Hij zijn plan uit.

Want zijn er nu minder dan toen, die de kerk verlaten? Het lijkt er niet op. Maar misschien zijn het wel andere situaties. Over samenwonen gaan we nu het gesprek aan. Het blijkt niet zo simpel te zijn als vroeger misschien wel 's werd gedacht, zodat je kon zeggen: en nu 'tucht starten'. Met twijfelenden blijven we nu lang in gesprek, te lang misschien? In ieder geval houden we ze lange tijd nog wel binnen, zijn ze niet zo maar verdwenen. Nee, ze blijven hangen, te lang misschien? Duidelijkheid deed vroeger het lijntje soms breken, maar is gebrek

aan duidelijkheid dan de oplossing? De vraag stellen...

In ieder geval is te constateren, dat we voorzigtiger lijken te zijn geworden. En toch verlaten velen de kerk. Om andere oorzaken en met andere achtergronden misschien, maar toch, het lijken er niet minder te zijn dan vroeger (al heb ik voor dit artikel niet gezocht naar concrete cijfers). Welke kwesties spelen er dan nú? Ik zie minstens drie achtergronden van kerkverlating. In de eerste plaats zijn het nou juist heel gelovige en toegewijde christenen die de gereformeerde kerk vaarwel zeggen. Het is geen werelds leven waarom ze gaan. Het is juist hun intense band met God, waarom ze zich in de kerk niet meer thuis zeggen te voelen. Sommigen spreken hier van 'de invloed van de evangelischen' in de kerk. Inderdaad, deze kerkverlaters vertrekken vaak naar kerken van evangelische achtergrond. Daar vind je levend geloof, zeggen ze. Daar voel je warmte en enthousiasme. Daar is het leven door de Geest!

Hoe gaan wij met deze 'kerkverlaters' om? Niet altijd zo heel goed, is mijn indruk. Als we spreken van de 'invloed van de evangelischen', wat zegt die manier van spreken alleen al niet veel! Invloed: dat duidt er op, dat we die 'evangelischen' als bedreiging ervaren. Terwijl we gewoon gereformeerde kerk proberen te blijven, komt die manier van geloven zo maar de kerk binnen en treft ons in het hart: het vertrek en verlies van jonge veelbelovende kerkleden. Dan doen we iets niet helemaal goed, denk ik dan. We komen al te gauw terecht in een debat over de 'ware leer'. We trekken 'evangelische tendensen' al heel gauw in de sfeer van 'onbijbelse opvattingen' die we moeten weren en bestrijden. In gesprek met mensen die veel belangstelling hebben voor zaken als de gaven van de Heilige Geest komen we dan zo gauw in polariserende discussies terecht. We missen daardoor het signaal dat deze jongeren afgeven: dat ze iets missen in de kerk. Ze zeggen zo weinig echt en doorleefd geloof te ontmoeten, zoveel lauwheid en werelds leven tegen te komen. Die zorg en die moeite moet ons toch allemaal aanspreken? Dat moet toch ook onze zorg zijn? Maar nee, we gaan ons verdedigen! Alsof dat wereldse leven wat ze zien zo het verdedigen waard is! Alsof hun signaal niet reden zou kunnen zijn om ons 's te bezinnen op ons eigen geloof en gemeentelven.

Werelds leven

Een tweede achtergrond van kerkverlating is dat wereldse leven zelf. Dan heb je 't over jongeren die keuzes maken, die tegen Gods leefregels in gaan, zoals ongehuwd samenwonen, etc. Of je kunt denken aan jonge mensen die via een verkeerde vriendenkring buiten de eigen leeftijdsgroep in de kerk raken en zo aan de rand terechtkomen, geen kerkdiensten meer bezoeken, het op catechisatie en bij bijbelstudie laten afweten, etc. Zo zie je een groep in de

kerk, die een steeds leger leven gaat leiden. Het interesseert en raakt ze allemaal niet meer wat er in de kerk gepreekt en beleefd wordt.

En ook hier is de vraag: hoe gaan we met hen om? Je kunt natuurlijk zeggen, dat het uiteindelijk hun eigen keus is en dat wij ons niet verantwoordelijk moeten voelen voor hun leefwijze en ongeloof. Maar dat klinkt wel heel afstandelijk en doet ook geen recht aan het verdriet en de zorg die er rond deze jongeren is, zeker bij hun ouders. Het is bovendien de vraag, of ze zo heel bewust kiezen tégen God en geloof en kerk. Dat kun je eigenlijk pas zeggen als er intensief met ze gepraat is. En dat is nu net wat er vaak te weinig van komt. Goed, heel wat hardwerkende ouderlingen doen alle moeite om met hen in contact te komen. Maar gesprekken met zulke jongeren zullen heel intensief moeten zijn, dan moet je denken aan frequent contact en indringend gesprek. In hoeverre komt dat er van? Ouderlingen zeggen soms daar niet aan toe te komen. Anderen willen toch meer prioriteit geven aan 'het' jaarlijkse huisbezoek bij elk adres in de wijk. Maar hoe zit het dan met Jezus' gelijkenis over de 99 schapen die de herder op de bergen achterlaat om het ene verloren schaap te gaan zoeken? Waar geef je dan prioriteit aan?

Anderzijds moet ook niet alles afhangen van die ene ouderling. Ouderlingen zetten zich zeker vaak enorm in en ervaren tegelijk, hoeveel tijd ze tekort komen. Waar zijn op dat moment andere kerkleden? Vaak zie je gebeuren, dat de betreffende jongeren aan de rand van de kerk nauwelijks meer bekend zijn bij veel gemeenteleden. Dat er bijna geen echte geloofsgesprekken meer met hen plaatsvinden, omdat we het lastig vinden om dat aan de orde te stellen. Zodat gesprekken en contacten die er nog wel zijn soms zelf ook leeg zijn, niet doorademd van geloof en de Geest van Christus. Met andere woorden, wat stellen we er tegenover, als jongeren het geloof verliezen en de kerk verlaten? Wat zien die jongeren in een eerder stadium dan van echt geloof? Kijken zij ook niet dwars heen door een lege wereldse levensstijl bij volwassenen? En wordt ons zo niet opnieuw de spiegel voorgehouden: hoe geloven en leven wij zelf? En wat zien ongehuwd samenwonende jongeren aan goede christelijke relaties om hen heen?

Kerkelijke verwarring

Er is bij degenen die blijven veel onzekerheid. Velen nemen hartgrondig afscheid van een oud keurslijf. Zo hebben velen het gereformeerde leven ervaren: de kerk, daar draaide het om, buiten de kerk was niets goeds. De kerk, dat was dan déze kerk, de gereformeerde. Als je met dat beeld bent grootgebracht, of beter als je dat beeld er aan hebt overgehouden, dan ga je ruimte zoeken. Welke ruimte echter? Het wordt soms een lege ruimte, er komt soms weinig van dieper geestelijk gehalte voor in de plaats.

De ontwikkeling gaat dan van aversie tegen 'al die regels' naar weerstand tegen een duidelijk omlijnde christelijke levensstijl. Hoezo twee keer naar de kerk (regeltje)? Hoezo gereformeerd (duidelijk omlijnd geloof)? En wat is er ook op tegen, dat mijn zoon of dochter ongehuwd samenleeft?

Anderen keren terug naar de oude duidelijkheid. Toen was alles goed, we wisten het zeker. Ze sluiten zich op in de tijd van toen. Gesprek erover is onmogelijk, alles wat nu gebeurt, is symptoom van verval en toenemende leervrijheid. Dominees en hoogleraren worden ernstig in diskrediet gebracht, veroordeeld om hun integer zoeken naar de betekenis van Gods Woord voor de vragen van nu. Dat mag dan zo maar allemaal, men zegt immers op te komen voor bewaring van de zuivere leer? Maar intussen voelen vele jongeren zich nog verder vervreemd. Ze zien de veroordelende houding van sommigen. Is dat nou christelijk, vragen ze. En bij de oude antwoorden voelen ze zich niet gesteund in hun dilemma's. Zeker niet degenen die oprecht zoeken naar God in hun leven, naar geloven en christen zijn midden in de samenleving van nu. Waarin je als christen eenling bent en ervaart hoe moslims aan de weg timmeren met hun religie. Nee, de regeltjes van vroeger geven dan geen echt houvast.

Wat moeten we dan? De verbrokkeling van het oude bolwerk kerk baart velen zorgen maar

heeft ook iets heel positiefs. Je wordt onherroepelijk geconfronteerd met de vraag: waar gaat het dan nu echt om? En die vraag brengt je niet terug bij de 'oude duidelijkheid' maar het gaat een stapje dieper. Je komt bij de vraag: wie of wat is de kern van ons geloven en kerk zijn? En die kern, dat is Christus! Wisten we natuurlijk allang. Ja, maar wat is er van Christus te zien vanuit jouw leven, vanuit ons kerkelijk samenleven? Hoe kunnen nieuwe generaties merken en voelen, dat het om Hem draait en gaat? Dat zal de meest indringende vraag van ons kerkelijk leven nu moeten zijn. Leven we echt als ranken die hecht verbonden zijn met de wijnstok? Zoeken we in Hem onze eenheid, onze geborgenheid, ons houvast? Vanuit die verbondenheid zal ons leven vruchten gaan vertonen: afkeer van werlds leven, liefde voor Gods geboden. Niet als iets uiterlijks maar diep doorleefd, echt, warm, overtuigend, geloofwaardig. En dan is die ontmoeting met die kerkverlaters van toen, bijvoorbeeld op en rondom een begrafenis, toch weer een kans. Geen gepraat over vroeger, nee. Niet over wat er mis ging. Wel over Jezus Christus en zijn eeuwige liefde. Over Gods verbond en wat Hij in de doop toezegde. Over wat dat dat diegene misschien allemaal nog zegt. Iets om voor te bidden als je ze tegenkomt: Heer, geef me het lef om uw Naam ter sprake te brengen!

Ds. Klaas van den Geest is predikant van de Gereformeerde Kerk te Hengelo.

HOOFDREDACTEUR:

Prof. Dr. B. Kamphuis

EINDREDACTEUR:

Dr. E.A. de Boer

OVERIGE REDACTIELEDEN:

Dr. A.L. Th. de Bruijne, Drs. I.D. Haarsma, Prof. Dr. G. Kwakkel, Drs. B. Luiten, Prof. dr. S. Griffioen, J. Westert.

MEDEWERKERS:

J.J.D. Baas, J.M. de Jong, Ds. G. Riemer, Dr. J. Smelik, Drs. H. Veldman

BESTUURSLEDEN STICHTING

DE REFORMATIE:

A. Verhoeff (voorzitter),
Drs. B. Bos (secretaris),
Ph. Haveman (penningmeester)

BLADMANAGEMENT:

Mevrouw M.T. Kremer
Scholma Druk bv, Postbus 7
9780 AA Bedum, tel. 050 3013636

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per E-mail: reformatie@scholma.nl, ingeval per post via bovengenoemde postbus.
Uitgever: Print Media bv, Bedum
Technische realisatie:
Scholma Druk bv, Bedum

ADMINISTRATIE EN ADVERTENTIES:

Scholma Druk, postbus 7,
9780 AA Bedum.
Telefoon: 050 - 3013636.
Fax: 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie).
E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg.
ING Bank: 66.30.92.620

ABONNEMENTSPRIJZEN:

€ 49,50 per jaar
studenten € 19,50;
buitenland € 130,00
- abonnementsjaar loopt van
1 januari t/m 31 december
- opzegging van het abonnement dient 1 maand voor aanvang van het nieuwe abonnementsjaar schriftelijk of per e-mail te geschieden (voor 1 december)
Losse nummers € 1,50 (incl. porto).

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en slechtzienden. Tel. (0341) 565477.

ADVERTENTIES (acquisitie en verkoop):

J. Hoogenboom, tel. 050-4091204,
fax 050-4091252
e-mail: info@hoogenboom-communicatie.nl
Prijs: € 0,45 per mm.
Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

Web: www.dereformatie.nl
ISSN 0165-5191

Over verwarring en omslag in het oorsprongsdenken 3

Na de ontwikkelingen over oorsprongsdenken in de evolutiebiologie en de astronomie volgt nu een paragraaf over de astronomische zoektocht naar leven, gevolgd door nieuwe ontwikkelingen op het gebied van informatie en de oorsprong van het leven.

H. Wiegens ■

Astronomische zoektocht naar de oorsprong van het leven

De huidige rage, het planetenonderzoek, heeft als doel het zoeken naar sporen van leven, omdat kennis omtrent het ontstaan ervan ontbreekt. De overgang van materie naar geest en leven is voor de laboratoriumchemie en -biologie een groot geheim. Het zoeken naar levensvormen elders, de exobiologie, speelt bij NASA en ESA een sleutelrol. Van de daartoe uitgevoerde ruimtemissies doen Pailier en Krabbe uitvoerig verslag (blz. 98 e.v.). De tweede generatie van de onderzoeken is gepland voor de eerste twee decennia van deze eeuw. Daarin zal de HRT worden vervangen door de James Webb Space Telescope, JWST, met een ruim 6,5 m grote spiegel. Het geplande startjaar is 2011. Zou deze ruimtebiologie een betrouwbare aanpak kunnen leveren? Of ligt een andere niet-astronomische benadering meer voor de hand? Onder punt V komen we daar op terug.

Conclusie t.a.v. de astrofysica

Eén ding is na het voorgaande, na de bespreking van de nieuwe ontwikkelingen, wel duidelijk: er is geen zekerheid. Sterker nog: de astrofysici kunnen per definitie niets zeggen over het ontstaan en de geschiedenis van de kosmos. Zo'n geschiedenis kan immers nooit 'van binnenuit' beschreven worden. De feiten zouden van een standpunt buiten de kosmos waargenomen moeten kunnen worden en getest. Met tele-fysica, met analogieën en met terugredeneren in het verleden (volgens het actualiteitsprincipe, waarvan geologen ook erkennen ermee vast te lopen) worden de grenzen van de natuurkunde overschreden en wordt de schepping gereduceerd tot het resultaat van een speculatief fysisch proces. Er is geen basis voor een synthese tussen astronomische oorsprongstheorieën en Genesis 1. De astronomen kunnen zo niet uit de crisis komen. Beginnen met Genesis 1 en met het onderzoek blijven binnen de grenzen die God de mens heeft

gesteld is de enige reële en betrouwbare mogelijkheid. De zo verkregen kennis heeft al tot veel nuttige toepassing ervan geleid. Denk alleen maar aan allerlei plaatsbepalingssystemen op zee, op het land en in de lucht, het gebruik van satellieten voor defensieve en andere verkenningsdoeleinden, telecommunicatie. Maar allemaal binnen het bereik van de aardse dampkring d.w.z. tot maximaal 36.000 kilometer boven ons hoofd.¹

V. Het verband tussen informatie en de oorsprong van het leven

Frappant is de opvatting van onze 'archeologische' astronomen, Pailier en Krabbe, over het moderne begrip informatie, waarmee apparaten gestuurd kunnen worden, en de relatie daarvan met het ontstaan van natuurwetten (blz. 30/31, 153). Informatie is er altijd geweest, is afkomstig van een intelligentie en behoort tot de axioma's waarop de natuurwetenschap rust evenals dat het geval is met de natuurwetten. Daarop moeten we vertrouwen.

Een beter en breder uitgangspunt treffen we aan bij de informaticus prof. dr. Werner Gitt. Hij was directeur van de 'Physikalisch-Technische Bundesanstalt' in Braunschweig en hoogleraar informatica, wiskunde en regeltechniek. Sinds 1982 publiceerde hij regelmatig over het moderne begrip 'informatie' zoals het wordt gebruikt in de regeltechniek en in computers. In 1989 werd zijn uitwerking al toegepast in het Siemens-concern.

Gitt² gaat uit van het proefondervindelijke karakter van de natuurwetenschappen waardoor de mens al doende de natuurwetten ontdekte, uiteraard na de voltooiing van de schepping. Ze zijn tijdens de scheppingsweek als het ware geïnstalleerd en in de loop der eeuwen ontdekt en geformuleerd. Wie het scheppingswerk met natuurwetten wil verklaren (inclusief het ontstaan van leven) komt al gauw terecht in

een net van onontwarbare speculaties. Dit geldt zowel voor aanhangers van de *schepping* als voor evolutionisten (blz. 243). Dit is een belangrijke en principiële stellingname van Gitt.

Het scheppingswerk zelf is dus niet wetenschappelijk te verklaren. De Bijbel is daar duidelijk over: Kolossenzen 1:17, *Alle dingen zijn door Hem en tot Hem geschapen; en Hij is vóór alles en alle dingen hebben hun bestaan in Hem;* Hebreeën 1:13, *Door wie Hij (de Zoon) ook de wereld geschapen heeft;* Hebreeën 1:10, *Gij, Here, hebt in den beginne de aarde gegrondvest en de hemelen zijn het werk uwer handen.*

Door de opkomst van de moderne natuurwetenschap en techniek is het ontdekkingsproces van de natuurwetten sterk bevorderd. Maar de gevonden wetten blijven beperkt tot materie en energie. Bovendien verzelfstandigde de Verlichting de resultaten, wat de gedachte voedde dat al het bestaande puur materieel was en God, de Schepper, overbodig. Het ontstaan van het leven zou ook een puur materiële zaak zijn, maar proefondervindelijk is er nooit leven uit materie tevoorschijn geroepen. Denk maar aan het dode plantje van prof. De Wit. Leven blijkt alleen te kunnen ontstaan uit leven en het verschil tussen stof en geest blijft ook een probleem. **Behalve als de Bijbel als betrouwbare informatiebron wordt gebruikt en men zo terecht komt bij de Levensbron, de Schepper en zijn Woord, en de werkelijkheid erkent als te zijn ontstaan door zijn scheppingswerk, met de daaruit voortvloeiende voortgang van het leven in al zijn vormen.**

Gitt over natuurwetten en informatie

Om meer grip te krijgen op deze materie heeft Gitt een intensief onderzoek gedaan naar het wezenlijke karakter en de betekenis van de natuurwetten, en dan vooral naar die wetten die betrekking hebben op het begrip leven en de basisbetekenis van het moderne begrip informatie. Het resultaat van dit alles is vastgelegd in een recente versie van zijn standaardwerk *Am Anfang war die Information*, waarin de resultaten verwerkt zijn van talrijke voordrachten (66) met discussies aan verscheiden universiteiten in alle werelddelen.

Als Gitt aangeeft wat de specifieke aspecten van natuurwetten zijn, zijn voor ons onderwerp de volgende van bijzondere betekenis:

1. Natuurwetten bezitten de hoogste vertrouwensgraad in de natuurwetenschappen van de verder aflopende reeks theorie, model, hypothese, paradigma (denkraam), speculatie en fictie.
2. Ze zijn op gelijke wijze geldig in elk vakgebied: de levenloze en levende natuur, de techniek en de informatica; in het laatstgenoemde domein nog niet voldoende uitgewerkt.
3. Het natuurlijke gebeuren wordt daarmee

veelal als neutraal geduid door het methodisch atheïsme, maar loopt vast als het om historische vragen gaat en om toekomstverwachtingen.

De betekenis van de natuurwetten die betrekking hebben op informatie en het ontstaan van leven en levensprocessen, zoals informatie-opslag in DNA-moleculen en levensfuncties, ook menselijke activiteiten, werkt hij verder uit om vervolgens een definitie op te stellen van het begrip informatie. Daarvoor is het volgende nodig:

- a. de grootheden definiëren, want het moet duidelijk zijn waar je over spreekt;
- b. het uitgangspunt dat het levende niet iets materieels is (geen leven uit materie). Dit is niet waar te nemen, maar de Bijbel leert het: Handelingen 7:59, Prediker 3:21 en 12:7, Genesis 49:33;
- c. de erkenning dat informatie een geestelijke grootheid is vanwege de wil van de zender,
- d. de erkenning dat informatie alleen ontstaat als er een doel, een plan is of een voorschrift en geen resultaat van zelforganisatie; en
- e. de wetenschap dat bij alle systemen en apparaten die worden gebruikt de informatie zelf niet-materieel is, maar de informatiedragers wel (notenschrift op papier, een orgelspelende robot, computerprogramma's).

Informatie is daarom een basisbegrip, geen kennis zonder meer, maar een begrip dat aangeeft hoe kennis van een zender kan worden overgebracht naar een ontvanger, waarbij de vijf bovengenoemde aspecten alle een rol spelen.

Daarom kan gezegd worden dat informatie een gelaagd begrip is met vijf niveaus. Dat leidt tot de volgende definitie.

Definitie van het begrip informatie.

Er komen, zoals gezegd, vijf niveaus aan de orde:

- Het eerste informatieniveau is het *afgesproken tekensysteem*. Bijvoorbeeld een alfabet, een hoeveelheid letters, tekens, woorden; elke tekenreeks is informatie, bestaande uit 'binary digits' (bits), maar ongeschikt om het informatiegehalte te beoordelen. Aangeduid als *statistiek*.
- Het tweede niveau is bestaat uit het *codesysteem* en de regels voor het vormen van woordgroepen en zinnen (voorbeeld resp. spraak, blindenschrift, DNA, streepjescode en resp. vastgelegd in conventies of afspraken zoals grammatica, brailleschrift, genetica, enz.), alles gebaseerd op conventie of afgesproken regels. Aangeduid als *syntaxis*.
- Het derde niveau betreft de *betekenis* die bekend moet zijn bij de (geestelijke) zender en ontvanger, d.w.z. intelligente wezens of door een geest (of de Geest) geschapen wezens. Aangeduid als *semantiek*.
- Het vierde niveau betreft de *handeling/wer-*

king die wordt beoogd, via levenloze systemen (computer, autowasstraat), of in levende wezens (processen in cellen bij planten, dieren en mensen). Aangeduid als *pragmatiek*.

- Het vijfde niveau betreft *het te bereiken doel* (het oplossen van vergelijkingen, het laten functioneren van systemen, de voortgang van het geschapen leven door voortplanting, de aanvaarding van de bijbelse boodschap door het geloof in de Zoon van God (1 Johannes 5:13), het kopen van zaken waarvoor reclame is gemaakt). Aangeduid als *apobetiek*.

De eerste vier niveaus zijn de middelen om het vijfde, het doel, te bereiken. Daarom worden er veel verkeerde conclusies getrokken als geen rekening wordt gehouden met de vijf onderdelen waaruit de informatie bestaat. Zo kan er, zonder rekening te houden met de oorspronkelijke geestelijke Bron, geen antwoord worden gegeven op de vraag naar de oorsprong van het biologische systeem, de geschapen ecologie, als de Schepper buiten beeld blijft.

Tien natuurwetten over informatie

Op grond van de eigenschappen van natuurwetten en de gegevens en de ervaring waarop hij het begrip informatie definieert, komt Gitt tot een tiental natuurwetten over informatie, die hier niet zullen worden weergegeven, omdat de inhoud ervan opgesloten ligt in de hiervoor besproken aspecten van het begrip informatie. Al deze natuurwetten werden vastgesteld door waarnemingen in onze driedimensionale wereld, zonder dat een uitzondering werd gevonden. Niet één van de wetten berust op filosofische aannames of puur gedachtespel en geen enkele kon tot nu toe door een waar te nemen proces of een experiment worden gefalsificeerd.

Gitt werkt nog allerlei andere zaken uit die ik, al zijn ze interessant, verder laat rusten, behalve het hoofdstuk over de verrekende conclusies, die hier zonder verdere toelichting worden vermeld.

Als algemene conclusie geldt voor de oorsprong van elk levend wezen of elk informatie-verwerkend systeem het volgende:

- er moet een intelligente zender zijn.
- deze zender moet alwetend en eeuwig zijn.
- en bovendien almachtig.
- omdat informatie een niet-materiële grootte is moet de zender van nature eveneens niet-materieel zijn, d.w.z. geestelijk.
- de mens moet een niet-materiële component hebben (ziel, geest), omdat hij informatie kan creëren.
- omdat de oorsprong van het leven vastligt in informatie afkomstig van een geestelijk wezen, kan het universum niet uit materie en energie zijn voortgekomen; ergo: de oerknal als oorsprong van alles is onmogelijk.
- voor het biologische evolutieproces geldt hetzelfde.

Conclusie over de oorsprong van het leven

Alle informatie over het leven heeft zijn uiteindelijke oorsprong in het werk van de Schepper, zijn Woord en de Geest, als Levensbron. Eerst na de voltooiing van de schepping kon de mens natuurwetten ontdekken, ook die betreffende informatie. Over zijn eigen oorsprong licht alleen God hem in, in Genesis, maar ook in de andere bijbelboeken.

Alle oorsprongsdenken dat de Heilige Schrift buiten beschouwing laat, blokkeert zelf de toegang tot die Bron. Synthesepogingen tussen Bijbel en gesecculariseerde natuurwetenschappen kunnen daarom niet slagen, omdat de algemeen erkende natuurwetten niet worden aanvaard als voortvloeiend uit Gods schepping. Is dit laatste wel het geval, dan is er geen barrière meer voor de acceptatie van die natuurwetten die betrekking hebben op de oorsprong van het leven en op de functie van levensprocessen. Alle levende wezens dragen die levensfuncties als een boodschap bij zich, elk naar eigen aard. Die rijkdom aan levensvariëaties ligt al in Genesis opgesloten en elke dag kunnen we dat constateren.

Staat de Bijbel al niet vol van wat nu als informatie wordt geduid? Gitt wijdt er een afzonderlijk hoofdstuk aan, met o.a. de uitspraak dat de Heilige Schrift het boek is met de hoogste informatiedichtheid, zoals blijkt uit teksten als: *Uw Woord is de waarheid*, Johannes 17:17, en *Ik ben de weg, de waarheid en het leven*, Johannes 14:6. Geen wonder dat zijn boek als het ware uitloopt op een apologie.

VI. Algemene conclusie

In tegenstelling tot Dekker en Ouweneel, die spreken over ruimte voor variaties in oorsprongsdenken, ben ik van mening dat er alleen sprake kan zijn van levensvariëaties als ze voortkomen uit wat door God in de schepping is vastgelegd. Wij zijn met alle vezelen van ons bestaan daaraan verbonden door de ononderbroken informatieketen sindsdien. Dat weten we uit de Schrift en leren we voorts uit de levenswetten die in het geschapene als informatie zijn vastgelegd. Al dat leven is uit God. Dat geloof in de Schepper, de Oorsprong van het leven, verlost ons van de problemen van het vastgelopen seculiere oorsprongsdenken en brengt ons in de ruimte van de christelijke vrijheid, waarvoor we God niet genoeg kunnen danken.

De discussies over deze zaken zullen ongetwijfeld nog voortgezet worden, omdat steeds weer nieuwe en actuele aspecten op ons af zullen komen. Een prachtige mogelijkheid om bij te blijven bieden de e-mailberichten van www.genesisnet.info die regelmatig verschijnen, ongeveer één à twee keer per maand sinds begin 2004.

Wat de natuurkunde van de levenloze materie betreft is er maar één mogelijkheid: fysica, sterrenkunde en geologie bestuderen binnen de grenzen die eigen zijn aan de natuurkunde, d.w.z. eigen aan het geschapene. De geschiedenis van al het geschapene in zijn voltooide staat is begonnen na de schepping, zoals ons die is geopenbaard in Genesis 1. Astronomische en geologische gebeurtenissen sindsdien kunnen alleen maar plaatsgevonden hebben en plaatsvinden binnen het kader van die geschiedenis. Daarbinnen ligt het werkkterrein van de natuurwetenschappen. Ze zullen daarom nooit een bijdrage kunnen leveren aan het verstaan van Genesis 1.

Maar het is wel opvallend dat het astronomische uurwerk (ons zonnestelsel) zó nauwkeurig werkt dat de cesiumklok, waaraan alle uurwerken geijkt worden, zelf afgestemd wordt op die astroklok. Dat is het geval wanneer er bij de jaarwisseling een miniem tijdsverschil optreedt van een of twee schrikkelseconden tussen astroklok en cesiumklok. Nog steeds bepaald die geschapen klok het ritme van de tijd voor heel de mensheid.

De christen weet dat alleen de Schepper zelf betrouwbare openbaring geeft over het begin van zijn werken en over het doel ervan. Elke wetenschap staat hier buiten spel en is onmachtig om een bijdrage te leveren aan het verstaan van de Schriften, wanneer die spreken over Gods scheppingswerk. Sinds de tijden van

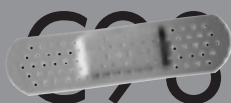
Job, zie Job 38:1-11, is er in dit opzicht niets veranderd en de wetenschappers die hun eigen plaats en beperkingen kennen, kunnen tot geen andere conclusie komen. Zo alleen is er een uitweg uit het fiasco waarin de atheïstische wetenschap terecht is gekomen en zo alleen kan God de eer krijgen die Hem toekomt, Job 42:2. Hij schiep de hemel en de aarde met alles wat daarop leeft, en zon, maan en sterren en die schepping was goed. De oerknal-mythe kan verdampen en de Bijbel, dat Goddelijke Woord, moet de unieke plaats behouden waarop ze recht heeft en dan heeft ze een boodschap aan de wetenschappers en niet andersom. Ook hier geldt: **uit Hem en door Hem zijn alle dingen: Hem zij de heerlijkheid tot in eeuwigheid!**

noten:

- 1 Zie het interessante artikel van de Nederlandse christen-bioloog Robert de Jong in *Wegwijs*, 19/41, april 1997, 'Door bewondering van het hemelgewelf kunnen we ons geloof versterken.'
- 2 In zijn boek *Am Anfang war die Information*, Hölzgerlingen.

Ing. H. Wiegers (1927) studeerde weg- en waterbouwkunde aan de HTS te Groningen. Hij was daarna werkzaam bij de Rijkswaterstaat en de Provinciale Waterstaat van Drenthe. Sinds 1970 was hij actief in diverse nationale en internationale onderzoeksgroepen op het gebied van de ingenieurs-geologie (exploratie en exploitatie van oppervlaktedelfstoffen) en de normalisatie in de civiele techniek.

Donatus

Zorgverzekering speciaal voor kerkelijke werkers in loondienst
doktert wéér aan de premie...

...en daar zult ú zich goed bij voelen!

basispremie p.m. **€86,47**

Kiest u voor een verzekeringspakket met een eigen risico, dan betaalt u nog minder.

Let op: tot **1 januari** kunt u uw huidige verzekering opzeggen.
En tot **1 februari** kunt u een nieuwe zorgverzekeraar kiezen.

Ga voor meer informatie naar: **www.donatus.nl**

Postbus 500 5240 AM Rosmalen 073 - 522 1700

donatus
verzekert vertrouwd sinds 1852

Opwekkingsliederen ter discussie (2-slot)

kerk en muziek

In het vorige artikel ben ik ingegaan op de vraag of de bundel *Opwekkingsliederen* exponent is van de 'theologie van de glorie', zoals H.J.C.C.J. Wilschut betoogde en zoals bestreden werd door B. Luiten. Mijn concluderende stelling was dat de bundel inderdaad de sfeer ademt van 'theologia gloriae' en niet die van de bijbels-reformatorische theologie van het kruis. Ook door samenstellers van de bundel is dit meermalen onderkend.

J. Smelik ■

Psalmen

Des te markanter is de opmerking van ds. Luiten dat "een algemeen oordeel, als zou heel *Opwekking* ergens toe neigen, niet goed mogelijk" is, omdat in de bundel bewerkingen van Psalmen en berijmingen van andere Schriftgedeelten staan. Zoals het er staat en ik het begrepen heb, zou je dus niets kunnen zeggen over de theologische ligging van de bundel omdat die bewerkingen/berijmingen van Psalmen en andere Schriftgedeelten bevat. Dit is een vreemde stellingname omdat het selecteren en het gebruik van bijbelteksten natuurlijk geen neutrale bezigheid is waarmee geen theologische standpunten en visies gemoeid zouden zijn.

Juist ook de wijze waarop in de bundel *Opwekkingsliederen* met de psalmen wordt omgegaan, is een krachtig bewijs dat er wel degelijk (bewust of onbewust) theologische keuzen gemaakt worden in de bundel. En die keuzen zeggen wel degelijk dat de bundel ergens toe neigt.

Het psalmboek zelf bevat een breed spectrum aan gevoelens die een mens in zijn geloofsleven tegenkomt. Daartoe behoren ook zaken als twijfel, benauwdheid, zondebesef, verootmoediging, bedreiging. In *Opwekkingsliederen* is deze veelkleurigheid fundamenteel aangetast. Men beperkt zich tot de psalmgedeelten die binnen grote delen van de evangelicale-charismatische beweging acceptabel worden geacht. Allerlei aspecten uit de psalmen die handelen over de donkere zijden van het geloofsleven, zijn weg geselecteerd.

Karakteristiek voor het psalmgebruik in *Opwekkingsliederen* is dat een paar verzen uit de context van de psalm gelicht worden. Het gaat dan bijna altijd om psalmverzen met betrekking tot aanbidding, overwinning of lofprijzen. Hier-

mee gepaard gaat dat 'negatieve' noties in de psalmen stelselmatig weggelaten worden.

Een aantal voorbeelden. Bekend is lied 244 ('Welzalig de man, die wandelt'), waarin we bijna de complete onberijmde tekst van psalm 1 aantreffen. Alleen het slotvers, waarin gesproken wordt over de ondergang van de goddeloze, is weggelaten. Van psalm 48 (lied 55) blijven alleen de verzen 2 en 3 uit de onberijmde tekst over. In lied 59 treffen we alleen vers 15 uit Psalm 19 aan. Van die prachtige, indrukwekkende psalm 63 zijn alleen de verzen 4 en 5 gebruikt, zodat van de hele psalm eigenlijk niets overgebleven is.

Uit psalm 62 (lied 190) is alles weggesneden wat met goddelozen, vijanden te maken heeft. Van psalm 18 (lied 285) worden alleen verzen 2, 3 en 4a gebruikt en is weer alles weggesneden wat met nood, bedreiging en verdelging van vijanden (verzen 5 vv.) te maken heeft. Uit psalm 95 (lied 363) is het vermanende gedeelte verdwenen en zijn alleen de verzen 6 en 7 gebruikt waarin over het aanbidden van God gesproken wordt. Psalm 149 (lied 408) is teruggebracht tot vers 2. Het oordeel dat in de tweede helft van de psalm verwoord wordt, is dus ook helemaal weggelaten.

Enfin, ik zou zo nog wel even door kunnen gaan. De coupures zijn dus niet incidenteel, want dan is er wat mij betreft weinig aan de hand. Ze zijn echter *structureel* en tasten de inhoud van psalmen fundamenteel aan. Overigens, voor deze constatering kan ik een medestander uit onverdachte hoek aanvoeren, want Cees van Setten heeft dit in 1993 in het blad *Soteria* (septembernummer, pag. 35) al als een tekortkoming van *Opwekkingsliederen* genoemd. [Ten overvloede: dezelfde protesten gelden wat mij betreft ook wanneer voorgangers door eenzijdige keuzen uit het Geneefse Psalter stelselmatig belangrijke aspecten wegselecteren.]

Geloof en lied

Kortom, zelfs als je alleen naar het psalmgebruik in de *Opwekkingsliederen* kijkt, blijkt hoezeer de bundel een triomfalistische theologie verkondigt. Bovendien wordt maar weer eens duidelijk dat het religieuze lied en de liedcultuur onlosmakelijk verbonden zijn met het geloof en de geloofsleer. Te vaak wordt echter nog vergeten dat *liedrepertoire en liedgenres ontwikkelen op het gebied van geloof en geloofsleven mede initiëren, registreren, propageren en bevorderen*. We doen nog veel te vaak alsof discussies over het geestelijk lied vooral veel te maken hebben met smaak, culturele 'eigentijdsheid', en weinig tot niets met theologie. Dat maakt de discussie wel makkelijk ('och, over smaak valt niet te twisten'), maar het is niet zelden ook een vorm van struisvogelpolitiek.

Met name in de vorige eeuw is internationaal en interconfessioneel aandacht gekomen voor het lied als geheel eigen vindplaats voor theologie en vroomheid. Ik heb hier al veel vaker op gewezen en er vrij uitgebreid over geschreven, o.a. in dit blad en ook in mijn boek *Gods lof op de lippen* (Boekencentrum 2005), zodat ik hier volsta met daar naar te verwijzen.

Wilschut stelde in zijn artikel o.a. dat de invloed van de evangelicale beweging zich binnen de Gereformeerde Kerken laat gelden en dat het evangelicale lied daarop meelift. Hij legde dus een relatie tussen een groeiende populariteit van een geloofsbeweging en een groeiende populariteit van een liedgenre. Terecht, want die wisselwerking is er naar mijn vaste overtuiging.

**we kunnen ook te onbekommerd zijn
door te roepen dat deze liederen
vooral populair zijn omdat ze
eenvoudig van taal, muziek en
inhoud zijn**

Het stelt daarom teleur dat Luiten op dit punt, dat het kernpunt was in Wilschut betoog, nauwelijks reageert. Hij zegt er alleen over dat opwekkingsliederen "niet zozeer gezongen worden omdat mensen evangelicaal willen zijn, maar m.i. vooral omdat er behoefte is aan begrijpelijke teksten."

Nu zal niemand de stelling willen verdedigen dat iedereen die graag opwekkingsliederen zingt, evangelicaal wil zijn of is. Een koe is een dier, maar niet alle dieren zijn koeien. Vanzelfsprekend hoort u mij ook niet beweren dat binnen ons kerkverband het zingen van opwekkingsliederen altijd zou verraden dat men dus ongereformeerde gedachten heeft. Vooral als je het op individueel niveau bekijkt, spelen bij velen (ook) andere factoren in meer of mindere mate een rol, zoals aversie tegen bepaalde

instrumenten ('weg met dat eeuwige orgel'), vertrouwd zijn met bepaalde muzikale idiommen. Ook zijn er vaak niet-muzikale redenen te noemen waarom men bepaald liedrepertoire wel of niet apprecieert.

Maar we kunnen ook te onbekommerd zijn door te roepen dat deze liederen vooral populair zijn omdat ze eenvoudig van taal, muziek en inhoud zijn. Want het zou voor het eerst in de geschiedenis zijn dat veranderingen in de religieuze liedcultuur niet in relatie staan tot meer algemene ontwikkelingen op het gebied van geloof, geloofsleer en geloofsbeleving. Ik verklap geen geheim dat nogal wat broeders en zusters onder invloed van de evangelische beweging staan. Het is niet voor niets dat binnen de Gereformeerde Kerken boeken en brochures verschijnen waarin auteurs zich confronteren met de evangelicaal-charismatische beweging, om zo een dam op te werpen tegen ongereformeerde invloeden. Tegen de charismatisering van de gereformeerde wereld verscheen bijvoorbeeld de brochure *The Candlestand Statement*.

En hoeveel kerkenraden moeten niet met broeders en zusters intense gesprekken voeren over onderwerpen als visie op de kerk, zonde(besef), het werk en de gaven van de Geest, de functie van belijdenisgeschriften, ministrygebed en invulling van de kerkdiensten? En hoe komt het dat het met name *deze* broeders en zusters zijn die hard roepen om voortaan (ook) opwekkingsliederen te zingen in de kerk?

Dom toeval?

In dit verband is het zinvol te constateren dat uitgesproken propagandisten van opwekkingsliederen niet zelden een uitgesproken aversie hebben tegen kerkliederen (psalmen én gezangen). Zij zien voor zichzelf het opwekkingslied helemaal niet als aanvulling op het kerklied. Het kerklied wordt hooguit nog door hen gedoopt als het lied van de conservatieven met wie je nu eenmaal ook rekening moet houden. En meer dan incidenteel hoor je verhalen dat zij zich openlijk uitspreken tegen het zingen van de psalmen, ook om inhoudelijke redenen.

Gebruik(ers)

Luitens ideaal klinkt aantrekkelijk: we moeten én kerkliederen én opwekkingsliederen zingen. Het is z.i. geen kwestie van óf-óf. Hierover zou veel te zeggen zijn, ook vanuit liturgisch en muzikaal oogpunt. Ik beperk me hier tot het volgende.

Een mix van kerkliederen en evangelicale liederen zal voor menigeen een prettige oplossing zijn voor een lastig vraagstuk. Dergelijk oplossingen hoor je geregeld, doorgaans gepaard gaand met een oproep om elkaar ook op dit gebied te verdragen. Nu is vrede en verdraagzaamheid een zeer hoog goed, maar oproepen daartoe kunnen ook voortkomen uit verlegenheid of uit een verkeerde taxatie (bijv. onderschatting) van de situatie. En dat laatste is vol-

gens mij nogal eens het geval wanneer het om de liedcultuur gaat.

Want hoe mooi het misschien ook is om opwekkingsliederen als aanvulling op het kerklied te beschouwen, in de praktijk blijkt het leven vaak veel sterker te zijn dan de leer. Of beter geformuleerd: het is vaak een mooi ideaalbeeld van leidinggevend, terwijl aan de basis andere processen zich (kunnen) afspelen. Ik zou hiervoor sprekende voorbeelden uit het verleden kunnen noemen, maar laten we dicht bij huis blijven.

Let u maar eens op het liedgebruik in paraliturgische bijeenkomsten als sing-ins, schoolsaamenkomsten en huisgodsdienstoefeningen.

Daar gelden geen kerkelijke afspraken en daar wordt de liedkeus niet bepaald door predikanten met hooggestemde idealen van én kerklieders én opwekkingsliederen. En juist daar zie je vaak een zeer eenzijdige keus pro het opwekkingslied. En er zijn predikanten die soms flink tegen een bruidspaar aan moeten kletsen om te zorgen dat ze niet alleen maar evangelicale liederen in hun trouwdienst willen opnemen. (Er zijn ook predikanten die daar zelf geen problemen mee hebben.) Vanuit het onderwijs bereiken me voortdurend berichten dat het evangelicale liedrepertoire de psalmen en andere kerkliederen steeds meer achter de horizon laat verdwijnen. Verder wijs ik op het gegeven dat in het kerkelijk leven de vroegere 'gemengde koren', waar men nog wel kerkliederen zong en kerkmuzikale werken uitvoerde, steeds meer plaats gemaakt hebben voor 'gospelkoren', een type koor dat zich doorgaans uitsluitend toelegt op het zingen van gospelrepertoire. Het is niet ondenkbaar dat deze eenzijdigheden buiten de kerkdiensten op den duur funest zullen blijken te zijn voor de gepropageerde veelzijdigheid in de kerkdiensten. In die zin, dat een mens ook dingen kan verleren en afleren, bijvoorbeeld het zingen van kerkliederen (waaronder de psalmen). Of in de situatie van de scholen: dat men de jonge garde niet meer vertrouwd maakt met het lied van de kerk. En dat zou dan betekenen dat we als kerken en scholen een beproefd en krachtig middel om het gereformeerde geloof te voeden, hebben laten verpieteren.

Wat de jongere generaties betreft valt het me op dat religieuze lichte muziek, zoals opwekkingsliederen, dikwijls gepropageerd wordt met het argument dat dit 'nu eenmaal' de taal en muziek van de jongeren is. Hierbij zou ik willen opmerken dat er ook groepen jongeren zijn die een uitgesproken aversie hebben tegen dat soort liederen. Juist op het gebied van muziek is de jongerencultuur zeer gedifferentieerd. Daarbij komt dat aan muziek in sterke mate een bepaalde identiteit ontleend wordt, en jongeren dus zelf binnen de lichte muziekgenres uitgesproken voorkeuren voor bepaalde genres hebben, die gepaard gaan met een nadrukkelijk verwerpen van andere genres. Het opwekkingslied is dus het lied voor een deel van de jongeren.

Verder lijkt het mij relevant op te merken dat wanneer we kinderen en jongeren op het gebied van liturgie en kerkmuziek niets (willen) bijbrengen, je ook niet gek moet kijken dat zij mooi gaan vinden (smaak = aangeleerd gedrag!!) wat via andere kanalen aan ze opgedrongen wordt. Het zou me een lief ding waard zijn wanneer we in de triangel 'kerk-school-gezin' een minder passieve opstelling en dito gedrag krijgen ten aanzien van het liedrepertoire.

het opwekkingslied is dus het lied voor een deel van de jongeren

Natuurlijk stel ik hier niet dat er naast het kerklied geen ander liedrepertoire mag bestaan. En de gereformeerde theologie en liturgie valt heus niet om van een paar vrijgegeven opwekkingsliederen. Zoals je ook niet meteen onverantwoordelijk ongezond bezig bent wanneer je met je kids af en toe bij MacDonalds gaat eten. Maar dat wordt anders wanneer je de kids voortaan thuis laat kiezen uit gezond eten of MacDonalds-snacks. Ik bedoel: het lijkt me niet wijs wanneer we als kerken de poorten breed openzetten voor opwekkingsliederen omdat je alle liedgenres op een hoop zou kunnen gooien zodat we voor elk-wat-wils hebben en de kerken kunnen kiezen.

Wie de mechanismen op het gebied van de liedcultuur kent, kan een heel sterk vermoeden hebben hoe de toekomst ten aanzien van het liturgisch gebruikte lied er dan waarschijnlijk in veel kerken uit gaat zien. Het is niet alleen relevant wat er in ons gezangenboek staat en hoe onze liedlijst eruit ziet, want dat kan op papier allemaal prachtig, theologisch verantwoord en kerkrechtelijk geregeld zijn. Maar even belangrijk is dat je vervolgens te maken hebt met gebruikers (voorgangers, kerkenraden, gemeenteleden) die zelf hun selectie gaan maken en alleen zingen wat ze bevalt, of waartoe ze gedwongen worden om de lieve vrede maar te bewaren.

Nu de laatste 10 jaar ladingen nieuwe liederen vrijgegeven worden, zie je dit proces volop in onze kerken. Zo worden uit de bundel *Negentig Gezangen* de opwekkingsliederen het meest (te pas en te onpas) gezongen, waarbij ik van sommige predikanten vrijwel zeker weet dat ze deze liederen alleen opgeven om een groep gemeenteleden tevreden te stellen. Zoals er trouwens ook voorgangers zijn die - als het aan hun lag - vrijwel alleen nog uit *Opwekkingsliederen* en de *ER-Bundel* zouden (willen) laten zingen.

Rijk en bloedarmoede

Er zijn diverse redenen waarom bij voorkeur gekozen wordt voor opwekkingsliederen. Dat zal zeker per persoon ook weer sterk verschil-

len. Maar in zijn algemeenheid blijkt het helemaal bij dit liedrepertoire belangrijk te zijn wat een lied *oproept*, wat de sfeer van het lied is. Dit is op zichzelf niet negatief, integendeel, het mooie van een lied is nu juist dat het een beroep doet op ratio én emotie, op hoofd én hart. Dat is bij (religieuze) liedtypen altijd belangrijk, maar bij het opwekkingsrepertoire is het evenwicht zoek en domineert de 'sfeer', datgene wat het lied oproept. Hiermee in verband staat de doorgaans korte levensduur van opwekkingsliederen: wanneer ze niets meer oproepen, de sfeer niet meer raakt, worden ze terzijde geschoven.

één van de oorzaken voor de populariteit van de opwekkingsliederen is hun eenvoud naar inhoud, taal en muziek

De overheersing van wat een opwekkingslied oproept, zie je niet alleen bij het gebruik van dit liedgenre in evangelische kringen, maar ook in ons eigen kerkverband speelt het een rol. Zo ken ik het verhaal van een voorganger die 'Heer, ik kom tot U' (NG 79) in de dienst geprogrammeerd had als lied om het dankgebed mee te besluiten. Toen een organist hem vroeg naar de functie van dat schuldbelijdenislied op die plek in de liturgie, antwoordde de voorganger dat hij eigenlijk niet zo op de tekst gelet had, maar zich meer had laten leiden door de sfeer van het lied. Meer in het algemeen valt het me op dat de opwekkingsliederen uit de *Negentig Gezangen* te pas en te onpas gezongen worden.

Naar mijn oordeel is de reden die Luiten ziet als oorzaak voor de populariteit van opwekkingsliederen, dus op z'n minst eenzijdig en

onvolledig. Hij stelt namelijk dat de populariteit van opwekkingsliederen ligt aan het feit dat ze eenvoudig zijn naar inhoud en vormgeving. Hij maakt een onderscheid tussen enerzijds psalmen die 'rijk' zijn aan historie en symboliek, en anderzijds de gezangen die 'eenvoudig' zijn. Vreemd genoeg haalt hij zelf een alinea verder zijn eigen onderscheid weer helemaal onderuit, wanneer hij verwijst naar de populariteit van Psalmen-voor-Nu. Maar psalmen waren toch tekstueel 'niet eenvoudig' want 'rijk aan historie en symboliek'?

Enfin, het onderscheid psalmen versus gezangen vind ik sowieso niet verdedigbaar. Er zijn genoeg 'eenvoudige' psalmen en genoeg gezangen die rijk zijn aan symbolen en metaforen. Specifiek voor de opwekkingsliederen kun je inderdaad zeggen dat *één* van de oorzaken voor hun populariteit hun eenvoud naar inhoud, taal en muziek is. Daarbij ben ik ervan overtuigd dat 'eenvoud' bij opwekkingsliederen hand in hand gaat met inhoudelijke eenzijdigheid (zie hierboven). Het evangelicale lied, zoals het zich presenteert in de bundel *Opwekkingsliederen*, lijdt in theologisch opzicht al 25 jaar aan een chronische bloedarmoede, en tekenen van herstel heb ik nog niet waargenomen. Nogmaals, de gereformeerde theologie en liturgie gaat heus niet plat als we een aantal opwekkingsliederen gebruiken. En al helemaal niet wanneer we die liederen ook eens wat minder te pas en te onpas zouden gaan zingen, maar ze beter zouden inbedden in een weloverwogen liturgische geheel dan nu vaak het geval is. Maar het lijkt me op z'n minst verstandig om waakzaam te blijven en ons niet blind te staren op fraaie idealen, waarbij je op grond van de huidige kennis en ervaring in ieder geval kunt afvragen of ze realistisch zijn.

Dr. Jan Smelik is hymnoloog-musicoloog en woont te Zuidhorn

uit de kerken

Middelburg - bedankt voor beroep: A.A. Kramer te Zwolle-Berkum

Dordrecht/Willemstad - Ds. Afinus de Vries, zendeling op Curaçao, zal na ruim 13 jaar werkzaam te zijn geweest op het eiland, medio juli 2007 repatriëren. Per 1 september 2007 hoopt hij als predikant aan het werk te kunnen gaan in een Gereformeerde Kerk (v) in Nederland. In overleg met de GKv Dordrecht heeft ds. Afinus de Vries besloten vanaf heden beroepen in overweging te nemen.

Aangezien persoonlijke contacten en gesprekken op grote afstand moeilijk te realiseren zijn, brengt ds. Afinus de Vries in januari 2007 een werkbezoek aan Nederland. Het is voor beroepingscommissies mogelijk in die periode een afspraak te maken met hem en om een eredienst in de GKV Dordrecht bij te wonen waarin hij voorgaat.

De Gereformeerde kerk te Dordrecht is, mede namens de kerken in de classis Dordrecht-Gorinchem, zending kerk voor het werk op Curaçao.

De zendingsgemeente op Curaçao heeft enige tijd geleden een eigen predikant beroepen, de Venezolaan ds. Hipolito Codero. Op dit moment wordt hij ingewerkt en per juni 2007 begint hij als zelfstandig predikant. Hiermee komt er na 13 jaar intensieve arbeid een einde aan het werk van ds. Afinus de Vries op Curaçao.

Adres ds. De Vries: Trompetbloemweg 13, Curaçao, **tel.** 00-5-999-7373152,

e-mail: adevries@scarlet.an

Ook kan contact worden opgenomen met de voorzitter van de zendingscommissie in Nederland: Leo van Vught, tel. 078-6177708, e-mail: lvanvught@zonnet.nl

Hoe het geestelijk lied glorieus kan zijn

kerk en muziek

Antwoord aan dr. Jan Smelik

Dr. Jan Smelik ben ik dankbaar voor zijn in menig opzicht leerzaam verhaal. In het bijzonder dat hij de moeite heeft genomen om breed te argumenteren. Daardoor heb ik niet alleen het één en ander geleerd, over de geschiedenis van de Opwekkingsbundel bijvoorbeeld. Maar ik kan nu veel beter zien waar ons verschil zit. Daar ben ik ook wel door verrast, als ik eerlijk ben. Ik kom er een stap verder mee, denk ik, en naar ik hoop anderen met mij. En dan bedoel ik niet alleen in deze discussie, dit ligt breder, wellicht.

B.Luiten ■

Het is niet mijn bedoeling allerlei citaten te geven, want heel de gedachteswisseling vindt plaats in dit blad. Ieder kan zelf lezen en vergelijken. Slechts één passage haal ik aan, omdat daarin de kern zit volgens Smelik. En dat vind ik ook. Ik citeer uit het eerste deel van zijn verhaal:

Citaat

'Opvallend vind ik dat Luiten het verschil tussen 'theologie van het kruis' en 'theologie van de glorie' terugbrengt tot de vraag of er aandacht is voor 'kruis' en/of 'overwinning'. Dit lijkt me niet juist. Bij een 'theologia crucis' gaat het immers niet om de vraag of er (voldoende) aandacht geschonken wordt aan Christus' overwinning in het verleden en de toekomst, want dat is vanzelfsprekend het geval. Het gaat wel om het aspect dat die overwinning tot aan de Jongste Dag verborgen is en dus in geloof aanvaard moet worden. Daarin verschilt zij van de 'theologie van de glorie', die juist in het hier-en-nu al wil vooruitgrijpen op die overwinning, waarbij en waardoor het kruis van Christus op de achtergrond verdwijnt. Dat is m.i. het kernverschil. (...)

De vraag is dus of het evangelicale lied als genre (of de bundel met 570 liederen als geheel) te typeren is als 'theologia gloriae', d.w.z. dat de bundel doet alsof de gelovigen de overwinning nu al in handen hebben, waardoor het kruis van Christus en de bijbelse notie van de *verborgen* heerlijkheid sterk op de achtergrond raken.'

Overeenkomst en verschil

Smelik roept mij dus terug naar de goede formuleringen, en hij geeft aan wat die volgens

hem betekenen. Om zo met zijn lezers naar de Opwekkingsbundel te kijken.

Nu komen die onderscheidingen mij bekend voor en daarin is veel wat ik van harte deel met Smelik. Al moet ik er meteen bij zeggen, dat zijn verhaal hier kantelt in een richting die ik niet had vermoed en waar ik ook niet heen wil. Daarom is juist deze passage voor mij verhelderend.

Ik denk dat ik de overeenkomst en het verschil tussen Smelik en mij zo kan formuleren: wij belijden samen de overwinning van Jezus Christus, maar voor Smelik is die 'verborgen tot aan de jongste dag'. Zelfs zo, dat gelovigen die overwinning nu nog niet 'in handen hebben' (wat dat ook mag betekenen). Als hij op die manier naar de Opwekkingsbundel kijkt, gaat slechts 8% van de liederen over Christus' verlossingswerk en maar liefst 65% over overwinning. Dus ademt de bundel volgens Smelik 'aantoonbaar' de theologie van de glorie.

Maarten Luther

Wellicht kan het helpen als we te rade gaan bij degene, die de termen heeft gesmeed: niemand anders dan Maarten Luther. Het evangelie dat hij had ontdekt noemde hij de 'theologie van het kruis'. In zijn commentaar op Ps. 5: 12 formuleerde hij kernachtig: 'Het kruis alleen is onze theologie'. Hij deed dit bij wijze van tegenstelling tegenover (wat hij noemde) de 'theologie van de heerlijkheid'. Daarmee doelde hij op de scholastieke theologie in zijn dagen, die hoog opgaf van de mens en diens kennis. Die kennis zou zelfs een weg tot God kunnen zijn, een weg niet alleen om te bedenken maar ook om te kunnen gaan! De theologie van de heerlijkheid 'grijpt in ongelovig geduld naar de

toekomst en meent die toekomst nabij te brengen door haar kennisweg. Uit het schepsel klimt de theologie van de scholastiek op naar de Schepper, uit de zichtbare dingen naar de Onzichtbare'.¹ Dit heeft Luther fel van de hand gewezen. Eerst dan heeft een mens deel aan de kennis die behoudt, wanneer hij Christus leert kennen. De gekruisigde Christus, die Zich aan het kruis van alle heerlijkheid heeft ontdaan.

Zo is de weg van God tot de mens. Een weg die niet zozeer om inzicht vraagt, als 'wel veel meer om bekering, sterven en medegekruisigd worden'.²

Hier verdwijnt dus alle heerlijkheid voor de mens, en alle vermeende maakbaarheid van het heil. Maar verdwijnt daarmee ook de overwinning?

Luther is als geen ander open geweest over de *aanvechtingen* die hij voortdurend ondervond, in zijn geest en in zijn lichaam. Daardoor heeft hij over de grond gekropen. Totdat hij het heil én de zekerheid daarvan buiten zichzelf in Christus vond. Op die manier heeft hij het waardevolle van de aanvechtingen leren zien: ze dreven hem uit zichzelf tot Jezus Christus. In Hem ontving hij de overwinning. Verborgen, en als toekomst? Nee, juist als een diepe ervaring, hier en nu.

Dat is weer een ander motief bij Luther, dat het geloof *ervaring* opdoet. Het heil rust niet op beleving of bevinding. Toch is het geloof nooit zonder ervaring. Luther zei: 'Al zou ik honderd jaar over God prediken, hoe vriendelijk en goed Hij is en hoe Hij de mens helpt, en ik heb dat nog niet door ervaring geproefd, dan is het alles nog niets'. Zo schreef hij ook over de verlossing: '...ofschoon het werk van de verlossing op zichzelf volbracht is, zo kan het niettemin niet helpen of van nut zijn, tenzij men het gelooft en in zijn hart ook zo gevoelt'.³

Over deze overwinning en verlossing en de ervaring daarvan kan Luther dus spreken *vanuit zijn theologie van het kruis*. Hij heeft de overwinning niet 'in zijn handen', maar wel in zijn hart! Het is de realiteit die hem staande houdt wanneer hij zelfs voor de keizer moet verschijnen.

Bekend van Luther is ook, dat hij benadrukte dat hij zondaar én *tegelijkertijd* rechtvaardig was. Omdat de gerechtigheid van Jezus hem werd toegerekend. Gerechtigheid die zijn hart veranderde, en in hem werd tot een nieuw begin. Dat 'tegelijkertijd' is een gevleugeld woord geworden, het geldt als door en door gereformeerd, zonder dat iemand daarin beluistert dat op de overwinning wordt vooruitgegrepen. Het geloven in Christus' overwinning betekent *hier en nu* in die overwinning delen, die diep in het hart ervaren, al is die ervaring nog gedeeld met veel aanvechting, zorg en strijd.

Luther kon daar ver in gaan. In zijn theologie van het kruis had hij niet alleen een diep besef van eigen verlorenheid, maar ook van de realiteit van Gods ontfermende aanwezigheid om Christus' wil, nu al in dit leven. Voor Luther

betekende dit: 'als God onze God is, dan geldt dit ook door de dood heen. Dan is God onze woning. Zo zijn we in het leven en we leven in Hem in eeuwigheid'. Luther schreef: 'Wanneer God een woning voor mensen is, moeten de mensen ook daarin leven'.⁴ Hogere glorie bestaat niet, al is de heerlijkheid ervan nog verborgen.

Overwinning in het hart

Ik hoop met deze korte beschrijving duidelijk te maken, dat de definitie die Smelik geeft van de theologie van de heerlijkheid te kort door de bocht is, en daardoor misverstand wekt en aanzet tot (deels) onterechte kritiek.

De af te wijzen theologie van de heerlijkheid doet volgens Smelik 'alsof de gelovigen de overwinning nu al in handen hebben'. Prof. Dr. B. Kamphuis schreef onlangs in dit blad ongeveer dezelfde zin, in een ander kader: 'Waar ik bang voor ben is wat Luther noemde theologia gloriae, glorieuze theologie, die de overwinning van Christus nu al in handen heeft en demonstreren kan'.⁵ In die laatste woorden 'en demonstreren kan' komt tot uiting dat het gaat om iets activistisch vanuit de religieuze mens.

In onze tijd is waarneembaar, dat de gaven van de Geest soms belangrijker worden geacht dan de Geest zelf. Met gaven kom je hoger op, zo lijkt het dan, terwijl de Geest juist deel geeft aan de gekruisigde Christus. Dat was waar Kamphuis aandacht voor vroeg.

Maar dat is toch iets anders dan de kernvraag die Smelik formuleert: de overwinning van Christus, is die nu al in handen van de gelovigen? Als hij daarmee het activistische wil afwijzen, akkoord. Maar je kunt dus ook anders met die overwinning omgaan, hier en nu, à la Luther, zonder ergens eigenwijs op vooruit te grijpen. Deze invalshoek mis ik bij Smelik. Misschien bedoelt hij dat wel als hij schrijft, dat wij Christus' overwinning, al is die nog verborgen, gelovig aanvaarden. Maar dan ontbreekt toch, dat ik *mijzelf* in Christus overwinnaar mag weten, *hier en nu*, ook al is daarvan nog veel verborgen. Dat is nu net het punt: als ik net als Luther tegelijkertijd zondaar ben én overwinnaar, in Christus, dan mag ik ook van die overwinning zingen. Sterker nog, dan kan ik dat niet laten!

Van daaruit stuit mij tegen de borst, hoe Smelik tot zijn percentage's komt, en vervolgens tot zijn conclusie. *Elk lied* in de Opwekkingsbundel dat (hoe dan ook) nu al over 'overwinning' gaat, rekent hij zonder meer tot de theologie van de glorie. Alsof er in het heden geen goede, echt christelijke ervaring van de overwinning bestaat. Zo komt Smelik aan zijn 65%, en is volgens hem daarmee de bundel gekarakteriseerd.

Nu ga ik niet die bundel in zijn geheel verdedigen, begrijp me goed. Ik weet van haar onvolkomenheden. Ik protesteerde slechts tegen deze algemene karakterisering. Wilschut deed

dat aanvankelijk zonder enige argumentatie, daarom bestreed ik zijn diskwalificaties zonder in de gaten te hebben uit welke motivatie hij schreef. Smelik valt Wilschut bij, hij argumenteert breed, nu wordt zichtbaar waar de bron zit van deze gedachten. Ik lees nu, dat ieder lied in de Opwekkingsbundel over 'overwinning hier en nu', *zonder nadere beschouwing* wordt gerekend tot de liederen van de theologie van de heerlijkheid. Omdat de gelovigen de overwinning nog niet in handen hebben, en kennelijk ook niet in de harten.

Ligt dit breder?

Als ik dit terecht signaleer, ga ik veel meer begrijpen. Dan ligt dit wellicht breder. Want ik krijg wel vaker kritiek die hierop lijkt, en waarvan ik mij steeds heb afgevraagd hoe die ontstaat.

Mijn denkkader is, dat God mij aanziet in Jezus Christus, die mij door zijn Geest deel geeft aan zijn weldaden. Dat is kort gezegd, maar omvat alles. Zo kijk ik ook naar de gemeente: zij is de bruid van Christus, op de meest innige wijze met Hem verbonden. In dat kader probeer ik alles ter sprake te brengen wat te maken heeft met gebrokenheid, met besef van zonde en ellende, met wedergeboorte, met kerk zijn in deze wereld, enz. Zoals Johannes schrijft: breng alles in het licht (1Joh.1:5-10). Daarop krijg ik reacties als: dit is te mooi, dit is niet gereformeerd. Gereformeerd zou zijn dat ik tegen de gemeenteleden zou zeggen: 'jullie zijn helemaal niets in Gods ogen'. En werkelijk, ik heb dit collega's horen zeggen, in hun gebed van verootmoediging bijvoorbeeld: 'Heer, wij zijn helemaal niets'. Dan steigert alles in mijn hart, ik heb neiging weg te lopen, hoe kan dit worden gezegd? Ik *verdien* niets, dat is waar, maar zeg *dàt* dan. Want wie ik *ben*, wie wij samen mogen *zijn*? Geliefde kinderen en erfgenamen van God! Duur en gekocht en betaald met het bloed van Jezus Christus (zie alle avondmaalsformulieren), al is er nog veel in ons dat tegen ons getuigt.

Ook als het over de wet gaat, probeer ik te spreken vanuit onze eenheid met Christus. Belangrijk wordt dan, dat je de geboden gaat willen, als kinderen, en niet blijft hangen in 'moeten', als slaven. Omdat het de Heer niet gaat om zijn geboden, maar om je hart (HC zondag 33). Hiertegen komt soms ronduit verzet, het 'willen' wordt te licht bevonden, ik moet zeggen dat we 'moeten'. Voor mij onbegrijpelijk, omdat 'willen' juist veel verder strekt en veel meer van het hart vraagt. Enzovoorts. Ik kan dat echt niet begrijpen, ik heb gezocht en gevraagd naar het waarom. Waarom komt het niet over als ik gelovige mensen aanspreek in hun relatie met de Heer? Meestal is zulk onbegrip dan wederzijds. Die mensen vinden mij te licht, en ik vind hun te oppervlakkig. Maar mag ons nu dan misschien een licht opgaan? Zijn deze verschillen terug te voeren op de vraag naar het 'reeds of nog niet'? Wordt

mijn spreken ervaren als een vooruitgrijpen op wat we nog niet zouden hebben? Ik schrijf het vragenderwijs.

De Geest leert ons zingen van grote dingen

Hoe dit ook zij, in antwoord op Jan Smelik wil ik nu afronden met wat God zelf tot ons zegt. Bijv. in Rom. 8: 31-39. Daarin is volop aanwezig hoe wij in deze tijd nog hebben te lijden wanneer wij Christus volgen: tegenspoed, ellende, vervolging, honger, armoede, gevaar en het zwaard. De theologie van het kruis wordt diep in ons leven gegraveerd. Tegelijkertijd mogen wij uitroepen, 'dat wij in dit alles *glansrijk zegevieren*, dankzij Hem die ons heeft liefgehad' (vers 37). Let op de verrassende woordkeus: *wij zegevieren* (in de onvoltooid tegenwoordige tijd). Niet uit onszelf, uiteraard, ook niet door onszelf. Maar wel *zelf*. Het is het werk van de Geest, waardoor Christus' overwinning in ons zichtbaar en concreet wordt. Dat is de reden dat Gods kinderen blijven zingen, zelfs van overwinning, onder barre omstandigheden. Denk aan Paulus en Silas in de gevangenis. Niet omdat ze zijn aangestoken door een theologie van glorie, maar omdat de Geest van de gekruisigde Heer in hen woont. Hij regeert in hun hart, en bewaart hen voor God tijdens het woeden van de boze. Petrus schrijft aan de vervolgte christenen: 'zelfs als u zou lijden omwille van de gerechtigheid, dan bent u toch gelukkig te prijzen' (1Ptr.3:14). 'Zo bent u zalig', stond er vroeger. Allemaal in de tegenwoordige tijd. Niets geen vooruitgrijpen op, dit is geluk dat *vandaag* wordt geschonken tot ieders verbazing, temidden van onbeschrijfelijk veel leed. En zo kan ik doorgaan.

Zodat we m.i. bij de echte vraag uitkomen. Die is niet: in welke bundel staat een lied? Zelfs niet: uit welke cultuur stamt een lied? Want de kerk is van alle culturen.

De vraag is: *door welke Geest zing jij dit lied?* Dat kan ons helpen elkaar te verstaan.

1. W. van 't Spijker, Luther, belofte en ervaring, Goes 1983, blz. 143
2. idem
3. idem, blz.197
4. idem, blz. 222
5. B.Kamphuis, *Kerk van de gekruisigde Heer*, in *De Reformatie* jrg 81 nr. 26, 1 april 2006

Liedboek gezang 120: Heft op uw hoofden, poorten wijd!

lied van de week

Het lied van deze week is het bekende adventslied 'Heft op uw hoofden, poorten wijd!'

J. Smelik ■

De dichter van het lied is Georg Weissel, die in 1590 in het Oost-Pruisische Domnau geboren werd en op 1 augustus 1635 in Königsberg overleed. Weissel studeerde theologie. In 1523 werd hij pastor aan de Alteroßgärter-kirche te Königsberg. Ter gelegenheid van zijn aanstelling als predikant, die tijdens de adventperiode plaatsvond, schreef hij het lied 'Macht hoch die Tür'. Weissel schreef ongeveer 20 liederen, waarvan dit adventslied het meest bekend is geworden. In de Duitse versie telt het lied vijf coupletten, waarbij het slotcouplet een roep om de komst van Christus is. In de Nederlandse versie, die door E.L. Smelik gemaakt is, ontbreekt deze strofe. Dat is toch jammer, omdat de roep om Christus' wederkomst (tweede komst) een belangrijk aspect van advent is. Het lied heeft Psalm 24 als uitgangspunt en opent dan ook met een citaat uit daaruit, waarbij Weissel dicht aansluit bij de vertaling die Maarten Luther van die psalm maakte. Deze psalm had rond 1520 traditiegetrouw een plek in de adventsperiode, tezamen met Matteüs 21 (het bekende verhaal over de intocht van Christus in Jeruzalem) en Zacharia 9 waar geprofeet wordt over de komst van Sions koning. In de eerste twee strofen staat het beeld van de Koning die binnenrijdt in het centrum, terwijl in de laatste strofen de plaatsen waar hij langs komt, dan wel: heengaat centraal. In het laatste couplet gaat het dan nadrukkelijk over dat Christus ook in ons hart wil komen wonen. In het oorspronkelijke Duitse lied wordt in de

een na laatste regel gebruik gemaakt van een refreinregel: "Gelobet sei mein Gott", die in de Nederlandse bewerking door E.L. Smelik in de eerste twee strofen in regel 6 te herkennen is, en in de slotstrofe in regel 7. Een ander verschil met het oorspronkelijke Duitse lied is dat de naam van de Koning, Jezus Christus, pas in het laatste vers genoemd wordt. In de Nederlandse versie wordt de naam van Jezus helemaal niet genoemd en wordt Hij aangeduid met de titels 'Heiland' en 'Koning'.

Oorspronkelijk is het lied op een andere melodie gezongen dat nu het geval is. De melodie die nu gebruikt wordt is afkomstig uit *Geistreiches Gesang-Buch* van Johann Anastasius Freylinghausen uit 1704, één van de belangrijkste gezangboeken uit de achttiende eeuw.

Sinds het begin van de twintigste eeuw is het lied in Nederland bekend geraakt, o.a. door de bundels van S. Woensel Kooy en de Hervormde Bundel uit 1938. De melodie zullen de meesten dus ook al wel kennen.

Karakteristiek voor de melodie is de driedelige maatsoort en het feit dat de melodie zich binnen de omvang van zes tonen beweegt. Op het eerste gezicht lijkt elke melodieregel weer anders, maar bij nadere beschouwing blijken de regels 3 en 4 aan elkaar verwant te zijn. Regels 5 en 6 zijn zelfs geheel identiek, terwijl de laatste regels refereert aan de tweede.

Dr. Jan Smelik

L van Levensstijl

ABC van rechtvaardig en duurzaam leven

Je wordt wakker en je neemt een warme douche, je trekt je design-jeans aan en zet een bak koffie, voordat je in je auto springt om naar je werk te gaan. Geen bijzondere dag, maar je hebt nu al keuzes gemaakt die van invloed zijn op mensen en de natuur. Ruth Valerio geeft praktische suggesties om onze levensstijl te zetten in het licht van Gods koninkrijk.

Buijten & Schipperheijn Motief

www.buijten.nl – 020-524 10 10 – in de boekwinkel

125 pag., € 12,50